

Klaipėdos krašto etnokultūrinis paveldas šiuolaikiniuose folkloro ansambliuose

AUŠRA ZABIELIENĖ

Lietuvos istorijos institutas, Kražių 5, LT-01108 Vilnius

El. paštas: azabieliene@takas.lt

Straipsnyje nagrinėjama Klaipėdos krašto folklorinių ansamblių veikla po 1990 metų. Aiškinamasi, ar keičiantis folklorinių ansamblių repertuarui, kinta ir ansamblio dalyvių etnokultūrinė savimonė. Analizuojamos etnokultūrinės savimonės transformacijos priežastys. XX a. po dviejų pasaulinių karų lietuvininkų gyvoji dainuojamoji tradicija praktiškai nutrūko. Straipsnyje nagrinėjama, kokio etnografinio regiono muzikinis repertuaras vyrauja Klaipėdos krašte XXI a. pradžioje. Apžvelgus dešimties apklaustųjų Klaipėdos krašto folklorinių ansamblių repertuarą ir aprangą, pastebėta, kad šiame krašte daugiausia lietuvininkų folkloro propaguotojų, žemaitiško folkloro atlikėjų esama mažiau, o mišraus repertuaro atlikėjų – mažiausiai.

Raktažodžiai: folklorinis ansamblis, etnokultūrinė savimonė, repertuaras, lietuvininkai, žemaičiai

IVADAS

Dabartinėje Lietuvos teritorijoje esantis siauras Mažosios Lietuvos ruoželis – Klaipėdos kraštas – naujam gyvenimui ėmė gaivinti unikalų lietuvininkų etnokultūrinį paveldą. Atkreiptas dėmesys ne tik į materialų, bet ir dvasinį kultūros paveldą. Šis procesas, prasidėjęs atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, ypač suaktyvėjo maždaug nuo 2000 metų.

Platūs kompleksiniai Klaipėdos krašto tyrimai vyko 1990-ųjų vasarą. Ekspedicijai vadovavo Norbertas Vėlius ir Irena Seliukaitė. Sudėtingomis ekonominės blokados sąlygomis buvo surinkta gausi medžiaga, kuri 1995 m. išleista dviem knygos tomams – „Lietuvininkų kraštas“ ir „Lietuvininkų žodis“. Kaip tuomet pastebėjo I. Seliukaitė, dvasinio paveldo išsaugojimo problemos visoje Lietuvoje, taip pat ir Klaipėdos krašte, panašios. Mažėja tradicinės kultūros reiškinių, beveik nutrūko natūralus tradicijos perdavimas iš lūpų į lūpas, iš kartos į kartą¹. Po keliolikos metų šiame krašte galima pastebėti daug gerų poslinkių – vietinės kultūros tradicijas ėmėsi atkurti bei tęsti kultūros ir mokslo įstaigos ir ypač Klaipėdos universitetas. Mums aktualu, kokia yra Klaipėdos krašto muzikinės kultūros padėtis, koks etnomuzikinis paveldas yra svarbus šio krašto žmonėms ir kokios dabartinės šio krašto folklorinių ansamblių veiklos realijos? Aptardami ansamblių atliekamo muzikinio repertuaro bei koncertinės aprangos pokyčius ir aiškindamiesi, kaip kintantis muzikinis repertuaras keičia ansamblių dalyvių etnokultūrinę savimonę, šiame straipsnyje, pasitelkę istorinio geografinio,

¹ I. Seliukaitė, *Mažosios Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo ir gaivinimo problemos, Mažosios Lietuvos kultūros paveldas*, Vilnius, 2006, p. 345–347.

sisteminimo ir lyginimo metodus, sieksime atskleisti Klaipėdos krašto folkloro ansamblių dalyvių vietinės etnokultūrinės savimonės tęstinumo ir kūrimo procesus bei savitumus.

Rengiant straipsnį remtasi autorės ekspedicijose surinkta medžiaga, kurios pagrindą sudaro 2003–2007 m. visoje Lietuvos teritorijoje vykdytos folkloro ansamblių dalyvių ir vadovų apklausos duomenys. Iš viso apklausta 1060 respondentų, iš kurių 130 – Klaipėdos krašte.

Pastaraisiais metais apie muziką Mažojoje Lietuvoje yra parašyta ne viena studija. Daugiausia tai Klaipėdos universiteto dėstytojų Daivos Kšanienės², Rimanto Balsio³, Rimanto Sliužinsko⁴, Linos Petrošienės⁵ darbai. Neseniai išleistoje monografijoje „Lietuvininkų etninė muzika: tapatumo problemos“ pastaroji autorė nuodugnai aptarė Mažosios Lietuvos etnomuzikinio paveldo ištirtumą, publikacijas bei archyvinius duomenis⁶, todėl ties tuo plačiau neapsistosisime. Taip pat pasirodė nemažai atskirų straipsnių įvairiomis muzikinėmis temomis⁷. Juose nagrinėjama savita Klaipėdos krašto dainuojamoji tradicija, dainų sandara, poetiniai vaizdiniai. Pagal etnomuzikologijos mokslo duomenis lietuvius ir lietuvininkus yra lyginęs Romualdas Apanavičius⁸. Šio krašto folkloro sceninės interpretacijos problemas yra nagrinėjusi Audronė Kaukienė⁹. Rimantas Sliužinskas gana išsamiai yra apžvelgęs Klaipėdos miesto folklorinius ansamblius, jų atliekamą repertuarą¹⁰. Akivaizdu, kad Klaipėdos krašto etnomuzikinė kultūra yra ištirtinėta pakankamai nuodugnai, tačiau pasigesta išsamesnių darbų apie pagrindinių Klaipėdos krašto etnomuzikinės kultūros skleidėjų – folklorinių ansamblių – veiklą. Liaudies dainų melodikos, ritmikos, dermių, poetinių

² D. Kšanienė, *Muzika Klaipėdos krašte*, Kaunas, 1996; D. Kšanienė, *Muzika Mažojoje Lietuvoje. Muzikinis gyvenimas iki 1939 m.*, Klaipėda, 2003; D. Kšanienė, *Muzika Mažojoje Lietuvoje. Lietuvių ir vokiečių kultūrų sąveika (XVI a. – XX a. 4 dešimtmetis)*, Klaipėda, 2003.

³ R. Balsys, *Mažosios Lietuvos žvejų dainos. Sandaros, turinio ir poetikos ypatumai*, Klaipėda, 2003.

⁴ R. Sliužinskas, Lutheran Hymn Singing of the Klaipėda Region Tradition and its Interaction with Lithuanian Folk Singing Style, *Spiritual Folk Singing. Nordic and Baltic Protestant Traditions*, Copenhagen, 2006, p. 67–84; R. Sliužinskas, Christiano Barčo „Dainų balsai“ ir Klaipėdos krašto liuteroniškosios giesmės (lyginamieji melodijų tyrimai), *Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra*, II, Žurnalo „Tiltai“ priedas Nr. 16, Klaipėda, 2003, p. 166–191; R. Sliužinskas, Christiano Bartscho ir Viliaus Kalvaičio liaudies dainų rinkiniai: istorinės ir tautosakinės paralelės, *Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra*, III, Žurnalo „Tiltai“ priedas Nr. 24, Klaipėda, 2004, p. 203–218; R. Sliužinskas, Lietuvių tautosakos ir etninės muzikos publikacijos spaudos draudimo metais (1864–1904), *Kultūriniai saitai abipus Nemuno: Mažosios Lietuvos reikšmė Didžiajai Lietuvai spaudos draudimo metais (1864–1904)*, Acta Historica Universitatis Klaipedensis, Klaipėda, 2004, vol. 10, p. 62–69; R. Sliužinskas, Klaipėdos apylinkių liuteroniškosios giesmės šiandien: tradicijų ir inovacijų sąsajos, *Mažosios Lietuvos kultūros paveldas*, Vilnius, 2006, p. 260–268.

⁵ L. Petrošienė, Klaipėdos krašto lietuvininkų dainavimo tradicijos kaita XX amžiuje, *Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra*, II, Žurnalo „Tiltai“ priedas Nr. 16, Klaipėda, 2003, p. 126–150; L. Petrošienė, Kuršininkų ir lietuvininkų dainų paralelės, *Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra*, V, Klaipėda, 2006, p. 89–107;

⁶ L. Petrošienė, *Lietuvininkų etninė muzika: tapatumo problemos*, Klaipėda, 2007.

⁷ S. Pocyte, R. Sliužinskas, The Tradition of Klaipėda Region Lutheran Psalm Singing in Interdisciplinary and Anthropological Perspectives, *Defining Region: Socio-cultural Anthropology and Interdisciplinary Perspectives*, Part 1, Acta Historica Universitatis Klaipedensis, Klaipėda, 2006, vol. 12, p. 85–97, 115–123; D. Kšanienė, Mažosios Lietuvos lietuvių muzikinė kultūra: tradicijos ir jų sąsajos galimybės šiandien, *Mažosios Lietuvos kultūros paveldas*, Klaipėda, 2006, p. 201–215.

⁸ R. Apanavičius, Lietuvininkai ir lietuviai etninės muzikos duomenimis: kas juos sieja ir skiria?, *Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra*, Žurnalo „Tiltai“ priedas Nr. 5, Klaipėda, 2001, p. 5–10; R. Apanavičius, Daudytės ir sutartinės Mažojoje Lietuvoje – būti ar išgalvoti reiškiniai?, *Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra*, III, Žurnalo „Tiltai“ priedas Nr. 24, Klaipėda, 2004, p. 77–96.

⁹ A. Kaukienė, *Po Mažosios Lietuvos dangumi*, Klaipėda, 2000, p. 129–135.

¹⁰ R. Sliužinskas, *Klaipėdos miesto folkloriniai ansambliai*, Klaipėda, 1988.

tekstų tyrimai, be abejo, yra labai svarbūs, tačiau šalia jų būtina analizuoti ir dainų gyvavimo kultūrinį kontekstą, dainavimo tradicijų pokyčius ir dabartines realijas. Straipsnio autorė yra atlikusi visų Lietuvos etnografinių regionų folklorinių ansamblių dalyvių bei vadovų etnokultūrinės savimonės analizę, aiškinosi, kokie pagrindiniai folklorinės veiklos dėmenys ryškiausiai atspindi etnokultūrinės savimonės tęstinumo procesus¹¹. Tačiau Klaipėdos kraštas dėl mažos teritorijos ir dėl labai menko senųjų šio krašto gyventojų, lietuvininkų, skaičiaus liko nuošalėje. Užpildant šią spragą, šiame straipsnyje pirmą kartą bus aiškinamasi, kaip ir kokiomis priemonėmis tęsiama, kuriama ar keičiama Klaipėdos krašto folklorinių ansamblių dalyvių etnokultūrinė savimonė.

Trumpai aptarsime straipsnyje vartojamas pagrindines sąvokas. *Lietuvininkai* – tai vakariniai lietuviai, kurie save vadino lietuvininkais, o savo gimtąjį kraštą – Mažąją Lietuvą. Jų gyvenamas plotas apėmė Nemuno žemupį, Priegliaus vidurupį ir aukštupį – nuo Klaipėdos iki Geldapės ir iki Aistmarių. Nors Mažosios Lietuvos branduolį sudarė Klaipėdos, Tilžės, Ragainės, Įsrūties ir Labguvos apskritys¹², kalbėdami apie „Mažąją Lietuvą“ turėsime omenyje tik Klaipėdos kraštą, esantį dabartinėje Lietuvos teritorijoje. *Nematerialus kultūros paveldas (dvasinė kultūra)* – tai ilgainiui nusistovėjusi veikla, vaizdai, išraiškos formos, žinios ar įgūdžiai, žmogaus veiklos produktai ir su jais susijusios kultūros erdvės, kuriuos pavieniai žmonės ar jų bendruomenės pripažįsta savo kultūros paveldo dalimi. „Ši nematerialų kultūros paveldą, perduodamą iš kartos į kartą, bendruomenės ir grupės nuolat atkuria reaguodamos į savo aplinką, sąveiką su gamta ir savo istorija, ir jis joms teikia tapatybės ir tęstinumo pojūtį, taip skatindamas pagarbą kultūrų įvairovei ir žmogaus kūrybingumui“¹³. Kalbėdami apie *folklorinę tradiciją*, kuri apima „visas tradicinės kūrybos apraiškas, tiek tos kūrybos procesus, kūrinių gyvavimą tam tikrais istorijos tarpsniais, žanrų pastovumą, kaitą ir t. t.“¹⁴, ir nenukrypdami į teorinius šių sąvokų aspektus, akcentuosime tik muzikinio folkloro tradiciją, kuriai būdingi: anonimiškumas, variantų gausa, perdavimo būdų specifika, atlikimo sąlygos, erdvė, laikas ir kt. Taip pat būtina pastebėti, kad nebeegzistuoja prieš šimtmetį buvusios izoliuotos, todėl turinčios tik joms būdingų bruožų vietinės kultūros. Globalizacijos, gyventojų migracijos, gyvenimo būdo pokyčių ir kt. procesai kartais naujai konstruoja regioninę etnokultūrinę savimonę. Irena Regina Merkienė akcentuoja, kad būtent migracija dažnai lemia teritorinės bendruomenės narių susvetimėjimą, tradicinių bendravimo normų laužymą, etninės kultūros paveldo dalinius praradimus¹⁵. Siekiant to išvengti Europoje atgaivinamos regioninės mugės, šventės ir papročiai. Kaip pastebi Reinhardas Johleris, „Tai, be abejonės, susiję su tapatumo gynimu, bet dar labiau – su pakartotiniu jo apibrėžimu“¹⁶. Lietuvoje šiuos procesus gerai iliustruoja tiek kasmet vykstančios amatų dienos, įvairios mugės, respublikiniai ir tarptautiniai folkloro festivaliai, tiek ir pati folklorinių ansamblių veikla.

¹¹ A. Zabieliënė, *Folkloriniai ansambliai Lietuvoje: etnokultūrinės savimonės tęstinumas 1990–2006 m.*, daktaro disertacija, Kaunas, 2007.

¹² N. Vėlius, Pratarė, *Lietuvininkų kraštas*, Kaunas, 1995, p. 5.

¹³ Žiūrėta: <http://www.unesco.lt/kultūra/nematpaveld/>

¹⁴ V. Ivanauskaitė, *Folklorinės tradicijos kaitos ypatumai, Tautosakos darbai*, Vilnius, 2003, XVIII(XXV), p. 15.

¹⁵ I. R. Merkienė, Gyventojų migracijos įtaka etninei kultūrai: reiškinių paralelizmas (Lietuva XX amžiuje), *Rytų Europos kultūra migracijos kontekste. Tarpdalykiniai tyrimai*, I. R. Merkienė (sud.), Vilnius, 2007, p. 98.

¹⁶ R. Johler, Europe, Identity Politics and the Production of Cultural Heritage, *Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, Vilnius, 2002, t. 2(11), p. 20.

2005 ir 2007 metais Klaipėdos krašte vykdant lauko tyrimus bendrauta su folklorinių ansamblių dalyviais, vadovais, imta interviu bei stebėtos kai kurių ansamblių repetacijos. Iš 121 apklausto Klaipėdos krašto folkloro ansamblių dalyvio 54 yra gimę Klaipėdos krašte, 52 – Žemaitijoje, 9 – Aukštaitijoje, 4 – Dzūkijoje, 1 – Suvalkijoje; iš 9 ansamblių vadovų 2 yra gimę Klaipėdos krašte, 6 – Žemaitijoje ir 1 – Suvalkijoje. Būtina pastebėti, kad iš 54 Klaipėdos krašte gimusių respondentų 53 yra anksčiau iš įvairių Lietuvos regionų, daugiausia Žemaitijos, atsikėlusių gyventojų palikuonys ir tik vienas respondentas save aiškiai įvardijo lietuviniu. Kyla klausimas, jei Klaipėdos krašte vyrauja anksčiau ar vėliau iš Žemaitijos atsikėlę gyventojai, tai kodėl imamasi tokio sudėtingo uždavinio – atkurti beveik išnykusį vietinių gyventojų lietuvininkų dvasinį kultūrinį paveldą? Vienareikšmiškai į šį klausimą atsakyti sunku. Vieną iš priežasčių jau minėjome: atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, susiklostė palankios istorinės aplinkybės prisiminti Mažosios Lietuvos vardą. 1988 m. Kraštotyros muziejus pervadintas Mažosios Lietuvos istorijos muziejumi¹⁷, 1989 m. nuausta ir iškelta Mažosios Lietuvos vėliava¹⁸, tų pačių metų pabaigoje Klaipėdoje įvyko pirmoji konferencija „Lietuvaininkai ir Mažoji Lietuva amžių būvyje“, skirta išimtinai Mažosios Lietuvos istorijai ir kultūrai. Nuo tada tokio pobūdžio konferencijos organizuojamos kasmet. Kita priežastis yra noras žengti antrą žingsnį – išsaugoti tai, kas dar liko iš savito Mažosios Lietuvos kultūros paveldo. 1990 m. surengta jau minėta mokslinė ekspedicija ir kt. Trečia ypač svarbi priežastis yra atsiradęs suvokimas, kad garsų meno raiškos gyvas ir tęstinis procesas baigia visiškai nutrūkti. Susigriebta rinkti trupinius nuo buvusio gausaus dainuojamosios tautosakos stalo. Dar 1990 m. Zita Kelmickaitė pastebėjo: „Save vadinantys šišoniškiais senieji vietos gyventojai dažniausiai teprisiminė dainos „Išbėg išbėgo iš Rusnės kiemo“ fragmentus, sakosi moką tik giesmių, o tų senoviškų [liaudies – A. Z.] jau seniai nebedainuoja ir nebeprisimeną“¹⁹. Tuo tarpu dar 1954 ir 1960 metais Lietuvių kalbos ir literatūros instituto bei Lietuvos konservatorijos (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija) muzikos laboratorijos darbuotojų per ekspedicijas surinkta gausi medžiaga rodo Klaipėdos krašte buvusį gausų ir turtingą senąsias lietuvininkų dainavimo tradicijas²⁰. Imta tvarkyti ir skelbti Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto rankraštyno ir fonotekos fonduose sukauptą neįkainojamą medžiagą – dainų tekstus ir garso įrašus. 1997 m. publikuotas Pamaro krašto dainų rinkinys „Bėgau jūružem“²¹. Klaipėdos krašto folkloro ansamblius įvairiais klausimais (aprangos, repertuaro ir kt.) ėmėsi konsultuoti Klaipėdos universiteto mokslininkai. Ketvirta priežastis – atsiradęs išskirtinumo poreikis. Tradicinį, dažniausiai žemaitišką, repertuarą ne kartą girdėję klausytojai godžiai klausėsi savitų, nuo kitų Lietuvos regionų besiskiriančių Klaipėdos krašto dainų. Akivaizdžiai skyrėsi ir XIX a. pabaigos–XX a. pradžios išieiginė šio krašto gyventojų apranga. Atliekamam repertuarui ir koncertinei apranga Klaipėdos krašto folkloro kolektyvai ryškiai išsiskyrė iš visų Lietuvos folkloro ansamblių.

KLAIPĖDOS KRAŠTO ETNOKULTŪROS SPECIFIKA

Klaipėdos krašto seniesiems gyventojams lietuvininkams tautine prasme save suvokti kaip atskirą nuo vokiečių etninę grupę labiausiai padėjo gimtoji kalba ir etninė kultūra (papro-

¹⁷ V. Plečkaitis, Mažosios Lietuvos istorijos muziejus. Koks jis?, *Lietuvaininkai ir Mažoji Lietuva amžių būvyje*, Klaipėda, 1989, p. 51–55.

¹⁸ V. Gocentas, konferencijos atidarymo kalba, *Lietuvaininkai ir Mažoji Lietuva amžių būvyje*, Konferencijos pranešimai, Klaipėda, 1989.

¹⁹ Z. Kelmickaitė, Dainos, Pratarė, *Lietuvaininkų žodis*, Kaunas, 1995, p. 12.

²⁰ *Ibid.*, p. 12.

²¹ *Bėgau jūružem. Klaipėdos krašto dainos*, L. Petrošienė, J. Bukantis (sud.), Klaipėda, 1997.

čiai, tautosaka, apranga ir kt.). Tuo tarpu šio krašto istorinė raida, institucijos ir religija lietuvininkus dažnai vertė pasijusti kad ir ne vokiečiais, tai bet jau Vokietijos piliečiais²². Ypač didelę įtaką etniniam muzikavimui darė evangelikų bažnyčia bei surinkimai. Kaip pastebi L. Petrošienė, nors bažnyčia ir surinkimai buvo tos vietos, kur ilgiausiai išsilaukė lietuvių kalba, bet jų nuostata prieš lietuviškas dainas yra viena svarbiausių priežasčių, kodėl lietuvininkai beveik nebedainuoja senųjų dainų, o senieji šokiai bei instrumentinė liaudiška muzika ir visiškai išnyko²³. Dar iki XX a. pradžios dainuota, šokta, žaista įvairūs žaidimai vestuvėse²⁴, krikštynose (ypač antrąją dieną), kai kurių kalendorinių švenčių metu (antrąją Kalėdų dieną, per Jonines)²⁵. Darbo metu dainos dažniausiai skambėjo per rugiapjūtę, lietuvininkų vadintą „daga“. Lauko darbų pabaigtuvės taip pat neapsieidavo be nuodėme laikytų dainų ir žaidimų²⁶. Žilvytis Šaknys pažymi, kad Klaipėdos krašte, lyginant su kitais Lietuvos regionais, po talkų linksmintasi rečiau²⁷. Dažniau dainuodavo sezoniniams darbams pasamdyti žemaičiai, iš kurių lietuviškų dainų išmoko ir dalis lietuvininkų. Antrojo pasaulinio karo metais vokiečiai Klaipėdos krašte aktyviai diegė savąją kultūrą. I. Merkienė atkreipia dėmesį, kad Joninių šventimą čia nustelbė „iš Vokietijos atklydęs visu mėnesiu anksčiau statomas gegužės medis. Prie jo dainuojamos vokiškos dainos, žaidžiami mokykloje išmokti žaidimai. Tuo pačiu keitėsi jaunosios lietuvininkų kartos savimonė ir savosios etninės kultūros paveldo vertinimas“²⁸.

1945 m. sovietinei armijai užėmus Klaipėdą, mieste buvo rasti šeši likę gyvi žmonės (dvi 80–90 metų senutės lietuvininkės, du karo belaisviai baltarusiai ir dvi architektės lenkės)²⁹. Likusieji gyvi Klaipėdos krašto lietuvininkai išblaškyti po Europą ar Sibiro platybes. Po karo į ištuštėjusį Klaipėdos kraštą tuometinės valdžios iniciatyva ar savo noru atsikėlė daug naujų gyventojų – daugiausia žemaičių, šiek tiek dzūkų bei suvalkiečių³⁰. Artimiausi kaimynai – šiaurės ir pietų žemaičiai – atsinešė savą kultūrą, savas tradicijas ir, žinoma, dainas. Klaipėdos krašto dainas tyrinėjusi Dalia Kubiliūtė 1988 ir 1990 metų ekspedicijose po šį kraštą atkreipė dėmesį į tai, kad iš 79 apklaustų pateikėjų pusė (39) yra atsikėlę iš Skuodo, Mažeikių, Plungės bei Kretingos rajonų apie 1950–1960 m., kita pusė (40), nors jau gimė ir šiuo metu gyvena Klaipėdos rajone, save vadina žemaičiais³¹. Todėl nieko keista, kad Klaipėdos krašte daugelio folkloro ansamblių repertuaras yra arba buvo žemaitiškas. Tautų kraustymąsi ir įvairių kultūros elementų slinktis dažnai tarpusavyje sieja ir archeologai³². Kartu su migruojančiais žmonėmis natūraliai persikelia ir visas jų „kultūrinis laukas“. Šiuo

²² S. Pocyūtė, *Mažosios Lietuvos lietuvių tautinis identitetas ir kultūrinė raiška 1871–1914 m.*, daktaro disertacija, Kaunas, 2000, p. 4.

²³ L. Petrošienė, *Lietuvininkų etninė muzika: tapatumo problemos*, Klaipėda, 2007, p. 261.

²⁴ A. Vyšniauskaitė, Šilutiškių lietuvininkų vestuvės, *Mūsų kraštas*, 1995, Nr. 1(6), p. 102–107.

²⁵ L. Petrošienė, op.cit., p. 204–236.

²⁶ R. Merkienė, Žemaičių ir klaipėdiškių linaminio talkos, *Kraštotyra*, Vilnius, p. 144–148.

²⁷ Ž. Šaknys, Vakarų ir pietvakarių Lietuvos kaimo jaunimo bendravimo papročių regioniniai savitumai (XX a. I pusė), *Vakarų baltai: etnogenezė ir etninė istorija*, Vilnius, 1997, p. 341–354.

²⁸ R. Merkienė, Kalendoriniai papročiai Vakarų ir Pietų Lietuvoje: etninės kultūros bendrybės ir savitumai, ibid., p. 357–367.

²⁹ V. Vareikis, Nuo romantinės praeities į modernią ateitį, *Klaipėda. Istorija populiariai*, Klaipėda, 2002, p. 31.

³⁰ N. Kairiūkštytė, Klaipėdos krašto kaimo vietovių apgyvendinimas pokario metais, *Lietuvininkų kraštas*, Kaunas, 1995, p. 362.

³¹ D. Kubiliūtė, Žemaičių dainų ypatumai Klaipėdos krašte, *Vakarų Lietuvos muzika*, I, Žurnalo „Tiltai“ priedas Nr. 7, Klaipėda, 2001, p. 5–8.

³² R. Volkaitė-Kulikauskienė, Archeologų tyrimai, *Lietuvių etnogenezė*, Vilnius, 1987, p. 24–28.

atveju migravusieji žemaičiai folklorinių ansamblių veikloje turėtų atskleisti ne dabartinės savo gyvenamosios vietos – Klaipėdos krašto – etnomuzikines tradicijas, o tęsti atsineštąsias arba paveldėtąsias žemaitiškas. Pažvelkime kaip yra iš tikrųjų.

ETNOMUZIKINĖS TRADICIJOS TĘSTINUMAS IR (AT)KŪRIMAS

Klaipėdos krašto, lyginant su likusia Lietuvos teritorijos dalimi, folklorinių ansamblių padėtis yra specifinė. Šie kolektyvai turi galimybę rinktis iš dviejų veiklos kelių: puoselėti ir atstovauti arba žemaitiškai – atneštajai, arba Klaipėdos krašto vietinei etnomuzikinei kultūrai. Šiuo atveju per folklorinių ansamblių veiklą išryškėjantys erdviniai kultūriniai ryšiai atskleidžia tam tikras konkrečios vietos ypatybes³³. „Erdvė dažnai tampa tik rėmu veikti ar kurti lokalumą“³⁴. Kadangi pastaraisiais dešimtmečiais gyvenamoji erdvė tampa vis labilesnė, nyksta sienos ir ribos, darosi sudėtinga atsekti „savus“ ir „svetimus“ kultūrinius dėmenis.

Lankantis vieninteliame Pagėgių savivaldybės folkloriniame ansamblyje „Kamana“, vadovė Ksavera Mikšienė pokalbio metu užsiminė, kad seniau tik vieną kitą Klaipėdos krašto dainą ansamblis padainuodavo, o dabar jau gerokai dažniau jas dainuoja. Paklausta, kokia buvo repertuaro pakeitimo priežastis, kolektyvo vadovė sakė: „Galbūt pradėjo daugiau reikalaut. Kur važiuojam, renginių organizatoriai vis klausia, ar dainuosim šio krašto dainų... Va taip ir pradėjom“³⁵. Keičiantis ansamblio repertuarui, kito ir jo koncertinė apranga. Veiklos pradžioje ansamblis koncertams drabužius skolindavosi, vėliau įsigijo žemaitiškus kostiumus. 2007 m. Dainų šventei pagal Vilniaus Liaudies kultūros centro konsultacijas buvo pasiūti penki (tiek turėta lėšų) klaipėdietiški kostiumai. Kadangi ansamblyje dainuoja tik viena dalyvė, kuri save kildina iš lietuvininkų, tai klaipėdietiškus kostiumus gavo, neturintys koncertinių rūbų. Tiek ansamblio apranga, tiek ir atliekamas repertuaras yra pusiau žemaitiški, pusiau Klaipėdos krašto. Šiuo atveju to nebuvo sąmoningai siekta, tiesiog taip susiklostė kolektyvo veiklos aplinkybės (tarp jų ir finansinės). Dauguma ansamblio dalyvių būdami žemaičiai noriau dainuoja žemaitiškas dainas.

Šilutėje 1988 m. prie Kultūros ir pramogų centro įkurto folkloro ansamblio „Verdainė“ (vadovė Regina Jokubaitytė) repertuare taip pat yra ir Klaipėdos krašto, ir žemaitiškų dainų, šokių, ratelių, pasakojimų bei žaidimų. Pasak vadovės, „Žemaičių dainos mėgstamos labiau, kad pamėgtų klaipėdietiškas dainas, turi praeiti kažkiek laiko, tačiau mokomės, nes čia gyvenam. Jaučiame pareigą atgaivinti mūsų regiono folklorą, nes vietos gyventojų nebeliko“³⁶.

Tyrimo metu pastebėta, kad lengviau ir noriau lietuvininkų dainas dainuoja jaunesnieji Pagėgių ansamblio „Kamana“ ir Šilutės „Verdainė“ dalyviai. Jie gerokai imlesni naujovėms. Narių amžius netgi iš dalies koreguoja ansamblių atliekamą repertuarą. „Kamanos“ vadovė K. Mikšienė pokalbio metu pastebėjo: „Iš pradžių žmonės nelabai norėjo. Jiems tos [lietuvininkų – A. Z.] dainos nuobodžios atrodė. Dabar jau nieko. Ypač jaunesniems patinka. O vyresni nori daugiau žemaitiškų. Mes taip ir darom. Pamaro krašto dainas dainuoja daugiau jaunimas, žemaitiškas – senesni“³⁷. Galima teigti, kad vyresnieji šių abiejų folkloro ansamblių dalyviai saugo ir tęsia žemaitiškąją muzikavimo tradiciją ir jų etnokultūrinę savimonę

³³ V. Savoniakaitė, Tapatybė erdvėje ir laike: kintantys regionai, *Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, Vilnius, 2007, t. 7(16), p. 19–37.

³⁴ *Ibid.*, p. 20.

³⁵ Interviu su K. Mikšiene, Pagėgių kultūros namai, 2007 m. spalio, asmeninis archyvas.

³⁶ Respondentė R. J., *Lietuvos istorijos instituto Etnologijos skyriaus archyvas* (toliau *IIES*), b. Nr. 2324, l. 11.

³⁷ Interviu su K. Mikšiene.

yra žemaitiška. O kaipgi jaunimas? Ar asmens etnokultūrinė savimonė turėtų susidvejinti dainuojant lietuvininkų dainas? Šiuo metu taip nėra. Tyrimo metu apklaustieji respondentai su lietuvininkais savęs jokiū būdu netapatina. Apie pusę jų yra atsikėlę iš Žemaitijos, kita pusė gimė Klaipėdos krašte, tačiau žemaičių šeimose. Dainuodami lietuvininkų dainas ansamblių dalyviai reprezentuoja ne savo pačių žemaitišką etnokultūrinę savimonę, o krašto, kuriame jie gyvena, senąją, jau išnykusią, muzikinę kultūrą. Šiuo atveju atkuriamą vietinė čia gyvenusių lietuvininkų muzikavimo tradicija, bet ne savimonė. Prikeliama senoji etnokultūra yra dar pakankamai nauja ir nepažįstama, ją svarbu profesionaliai įvertinti ir tinkamai pateikti visuomenei³⁸.

Klaipėdos rajono Agluonėnų kultūros namų folkloro ansamblio „Agluona“ vadovė Pranciška Kurmanskienė, paklausta, kokio regiono repertuarą atlieka jos ansamblis, ar jis keitėsi per 14-a veiklos metų, atsakė: „Mes visą laiką dainavome labai žemaitišką repertuarą. Esam dainavę ir Klaipėdos krašto dainų, bet jos mums nelabai limpa. Neprigijo. Žemaičiai esam. Žmogui mirus mes giedam Kalnus“³⁹.

Kitas Klaipėdos rajono Dovilų etninės kultūros centro folkloro ansamblis „Lažupis“, vadovaujamas Lilijos Kerpienės, taip pat atlieka žemaitišką repertuarą. Šis ansamblis įdomus tuo, kad bendradarbiauja su Klaipėdos universitetu. Rašomi projektai ir sudaromos teminės programos, pagal kurias universiteto dėstytojai parenka ansambliui repertuarą. Taip atsirado žemaitiškos vestuvės. Joms scenarijų parašė Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto (toliau KU HMF) Baltų kalbotyros ir etnologijos katedros dėstytoja Marija Radauskienė, ekspertavo KU HMF tos pačios katedros doc. R. Balsys, dainas parinko KU MF Liaudies muzikos katedros doc. Irena Nakienė. Ypač svarbu, kad šis reikšmingas ir gražus darbas 2007 m. išleistas DVD kompaktiniame diske. Jame visuomenei pristatomi tradicinių vestuvių epizodai: žalėtos, pintuvės, vestuvės jaunojo pusėje, jaunųjų sugultuvės, martuotuvės, piršlio korimas. I. Nakienė atkreipia dėmesį, kad „Žemaitiškos vestuvės gali būti pavyzdžiu, kaip remiantis vietinėmis tradicijomis galima patraukliai ir įdomiai rengti folkloro programas, gaivinti šeimos švenčių papročius“⁴⁰. Dabar yra rengiama žemaitiškų krikštynų programa. Tuo tarpu vietinės Klaipėdos krašto tradicijas bandoma atkurti ir parodyti renginių metu. Vienas iš tokių renginių buvo Dagos šventė.

Ansambliai „Agluona“ ir „Lažupis“, tik šiek tiek pabandę dainuoti lietuvininkų repertuarą, pastebėjo, kad jis jiems, žemaičiams, visiškai „nelimpa“, todėl atliekamas tik žemaitiškas folkloras, tęsiama ir įtvirtinama ansamblių dalyvių žemaitiška etnokultūrinė savimonė. Iš ankstesnės į dabartinę gyvenamąją erdvę yra perkeliama ankstesnioji (senelių, tėvų arba jau sava) patirtis, reikšmės ir ryšiai, vyksta kultūros elementų migracija.

Du vėliausiai (2002 ir 2004 m.) įsikūrę folkloro ansambliai – Šilutės rajono Rusnės miestelio folklorinis ansamblis „Sklada“ (vadovė Virginija Svitkinienė) ir Šilutės miesto kolektyvas „Ramytė“ (vadovė Giedrė Pocienė) – atlieka daugiausia Mažosios Lietuvos, Klaipėdos krašto repertuarą, kuris formuojamas remiantis KU HMF rankraštyno ir fonotekos fondų medžiaga bei L. Rėzos, Ch. Barčo dainynais. Koncertų metu dalyviai vilki šio krašto drabužius. Abu ansambliai nesiblaškydami iš karto ėmėsi lietuvininkų repertuaro, paveikti vietinių kultūrinių institucijų aktyvaus propagavimo, kad būtina gaivinti beveik išnykusį lietuvininkų dvasinį kultūrinį paveldą. Šiuo atveju savimonę keičia pati gyvenamoji vieta. Etninė

³⁸ I. R. Merkienė, Lokalinė kultūra istorijos ir geografijos kontekste, *Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, Vilnius, 2007, t. 7(16), p. 39–56.

³⁹ Interviu su P. Kurmanskienė, Agluonėnų kultūros namai, 2007 m. spalio, asmeninis archyvas.

⁴⁰ I. Nakienė, Kompaktinio disko pristatymas, *Žemaitiškos vestuvės*, DVD, 2007.

(šiuo atveju žemaičių) savimonė transformuojasi į teritorinę (Klaipėdos krašto gyventojų) savimonę⁴¹. Kaip ir Aleksandro Mylnikovo analizuotu Šiaurės Vokietijoje gyvenusių ir išnykusių šiaurinių polabų atveju, etnoso išnykimas nereiškia, kad nutrūksta visi praeities saitai. Nemažai tradicinės slaviškos kultūros elementų buvo išsaugota ir organiškai perėjo į dabartinę vokiškąją, taip sukuriant savitą vietinę kultūrą⁴².

Klaipėdoje pirmasis folklorinis ansamblis „Vorusnė“, priklausantis tuometinės LTSR Valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetui (dabar Klaipėdos universitetas), įsikūrė 1971 m. ir iki 1977 m. jis buvo vienintelis. 1977 m. įsikūrė antras, o 1981 m. – trečias ansamblis. 1985-aisiais jų uostamiestyje jau buvo dešimt⁴³. Be folklorinių ansamblių neapsieina pastarųjų metų Jūros šventės, Žvejo dienos, Muzikos ir Poezijos pavasariai Klaipėdoje, nuo 1984 m. vykstančios autentiškos liaudies muzikos šventės senamiesčio kiemuose⁴⁴.

2005 m. vasarą autorės apklausti keturi Klaipėdos miesto kolektyvai, kaip ir Klaipėdos krašte, renkasi arba žemaitiškąjį, arba Klaipėdos krašto repertuarą. 1980 m. I. Nakienė įkūrė folkloro ansamblį „Alka“. Šiuo metu jam vadovauja Vida Morkūnienė. Autorės sudarytoje ansamblių vadovams skirtoje anketoje, kur prašoma išvardyti ansamblio repertuaro šaltinius, V. Morkūnienė rašė: „Tai buvo ilgas procesas, supratimas formavosi pamažu. Pradžioje ieškojome gražių dainų, o „išsigryninome“ prieš 10 metų. Dainuojame Klaipėdos krašto dainas“⁴⁵. Per penkiolika metų nueitas ilgas ieškojimų kelias. Mokyta iš Klaipėdos universiteto ansamblio „Vorusnė“ dainavimo manieros, kai kurių žodžių kirčiavimo ir t. t.

Kitam I. Nakienės įkurtam ansamblui „Kuršių ainiai“ dabar vadovauja Jolita Vozgirdienė. Jau penkiolika metų ansamblis priklauso Klaipėdos miesto savivaldybės Etnokultūros centrui. Šio kolektyvo pagrindinę repertuaro dalį sudaro Klaipėdos krašto ir Mažosios Lietuvos folkloras, šiek tiek dainuojama ir kitų Lietuvos etnografinių regionų dainų. Kaip ir minėtais Rusnės „Sklados“ bei Šilutės „Ramytės“ ansamblių atvejais, dainų repertuarui ieškoma KU HMF rankraštynuose ir fonotekos fonduose bei L. Rėzos, Ch. Barčo dainynuose, klausomasi įrašų ir bandoma perimti senąjį dainavimo bei muzikavimo stilių. Penkiolikos metų jubiliejų atšventęs kolektyvas⁴⁶ 1996 m. gavo Alfredo Toepferio F. V. S. fondo (Hamburgas) Europos prizą.

Klaipėdos miesto folklorinį ansamblį „Audenis“ prieš 11 metų įkūrė ir iki šiol jam vadovauja Valerija Jankūnaitė. Kolektyvą globoja Klaipėdos miesto savivaldybės Etnokultūros centras. Ruošiama daug programų. Repertuaro ypatybė – vyrauja siauro arealo, tik Klaipėdos apylinkių, dainos, kurios imamos iš L. Rėzos, Ch. Barčo dainynų. Vyksta aktyvūs kūrybiniai ieškojimai, nes specifinius dainų tekstus ansamblio nariai suvokia skirtingai. Ansamblio repertuare yra ir liuteroniškų giesmių. Apranga – maždaug XX a. 20–30 metų Klaipėdos krašto. Pasikonsultavus su kostiumų dailininke įvairios šilkinės skaros su kutais buvo derinamos prie tamsių drabužių. Akcentuojant dainos ir amato ryšį puoselėjamos senųjų amatų tradicijos: liejamos žvakės, vejamos virvės, pinamos juostos ir kt. Ansamblio vadovė pati rengia amatų muges. Akivaizdu, kad Klaipėdos miesto folkloro ansambliuose, padedant etnokultūros specialistams, repertuaru bei koncertine apranga kryptingai (at)kuriamą lietuvininkų etnokultūrinę savimonę.

⁴¹ С. А. Мыльников, О феномене статической миграции к постановке вопроса (по материалам полевых этнологических исследований 2000 года в Северной Германии), *Rytų Europos kultūra migracijos kontekste*, sud. I. R. Merkienė, Vilnius, 2007, p. 63–74.

⁴² Ibid., p. 72.

⁴³ R. Šliužinskas, *Klaipėdos miesto folkloriniai ansambliai*, Klaipėda, 1988, p. 1.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Respondentė V. M., *IIES*, b. Nr. 2290, l. 1.

⁴⁶ I. Armonienė, „Kuršių ainiais“ – penkiolika, *Vakaryų ekspresas*, 2007, gruodžio 7 d., p. 17.

Išimtis yra tik „Žemaičių alkierius“, kuris priklauso Žemaičių kultūros draugijai. Jis atlieka tik žemaitišką repertuarą, aktyviai tęsia žemaitiškas tradicijas puoselėdamas žemaitišką etnokultūrinę savimonę. 1989 m. įkurtam kolektyvui vadovauja Janina Zvonkuvienė. „Žemaičių alkierius“ – natūralus produktas iš kaimo“, – taip save pristato šis daugiau judėjimas negu kolektyvas savo interneto svetainėje⁴⁷. Kolektyve griežia buvę kaimo muzikantai, dainuojamos iš įvairių Žemaitijos vietų surinktos dainos, žemaitiškus kostiumus siuvasi patys dalyviai.

Trumpai apžvelgę dešimties autorės apklaustų Klaipėdos krašto folklorinių ansamblių repertuarą ir aprangą, pastebėjome, kad šiame krašte visgi vyrauja lietuvininkų folkloro propaguotojai (1 lentelė). Žemaitiško folkloro atlikėjų esama mažiau, o mišraus repertuaro atlikėjų – mažiausiai.

1 lentelė. Klaipėdos krašto folkloro ansamblių suskirstymas pagal atliekamą repertuarą ir koncertinę aprangą

Lietuvininkų folkloras	Lietuvininkų ir žemaičių folkloras	Žemaičių folkloras
„Sklada“ (Rusnė)	„Kamana“ (Pagėgiai)	„Agluona“ (Agluonėnai)
„Ramytė“ (Šilutė)	„Verdainė“ (Šilutė)	„Lažupis“ (Dovilai)
„Alka“ (Klaipėda)		„Žemaičių alkierius“ (Klaipėda)
„Kuršių ainiai“ (Klaipėda)		
„Audenis“ (Klaipėda)		

VILNIAUS, KAUNO IR KLAIPĖDOS BEI ETNOGRAFINIŲ REGIONŲ REPERTUARO FORMAVIMO SAVITUMAI

Nė vienas Lietuvos etnografinis regionas, išskyrus Mažąją Lietuvą, nėra praradęs beveik visų senųjų etninių gyventojų. Jei kituose regionuose vietinės muzikinės tradicijos yra tęsiamos – esama pateikėjų, išlikęs kartų perimamumas, tai Klaipėdos krašto atveju dvasinio etnokultūros paveldo ir etnokultūrinės savimonės (at)kūrimo praktika yra išskirtinė: nelikus daugelio senųjų vietinių gyventojų, lietuvininkų etnomuzikinės tradicijos yra atkuriamos remiantis tik archyvuose išlikusia medžiaga ir dainynais. Be to, dalis į Klaipėdos kraštą atsikėlusių žemaičių ir jų palikuonių tęsia žemaitiškas etnomuzikines tradicijas.

2 lentelė. Lietuvos folklorinių ansamblių repertuaro ir etnokultūrinės savimonės sąsajos

Regionas	Vyraujantis repertuaras	Etnokultūrinė savimonė
Mažoji Lietuva (Klaipėdos kr.)	(At)kuriamas vietinis, žemaitiškas	Kuriama, tęsiama
Aukštaitija	Vietinis, regioninis	Tęsiama
Žemaitija	Vietinis, regioninis	Tęsiama
Dzūkija	Vietinis, regioninis	Tęsiama
Suvalkija	Vietinis, regioninis	Tęsiama
Vilnius, Kaunas	Bendralietuviškas, mišrus	Kuriama

Aukštaitijoje, Žemaitijoje, Suvalkijoje bei Dzūkijoje esantys folkloriniai ansambliai daugiausia atlieka to regiono folklorą, kuriam jie priklauso. „Čia jie, reprezentuodami vietinės kultūros savitumą, viena vertus, atlieka „krašto veido“, „vizitinės kortelės“ vaidmenį (išorinis vaidmuo), kita vertus, palaiko ir skatina puoselėti kraštietišką identitetą ir lokalinės

⁴⁷ Žiūrėta: <http://www.biblioteka.lt/seniorai/alkierius.htm>

tradicinės kultūros vertybes apskritai (vidinis vaidmuo)⁴⁸. Mažų miestelių ir kaimų folkloro ansamblių vadovai, sudarydami repertuarą, dažniausiai stengiasi pateikti klausytojams aplinkinių kaimų dainininkų, muzikantų, pasakotojų atliekamą, iš jų lūpų užrašytą repertuarą. Net 43,2% tokių kolektyvų savo repertuarą grindžia tik pateiktųjų dainomis. Dažnai ir patys pateikėjai, nors ir būdami jau garbaus amžiaus, tęsdami vietines tradicijas dar muzikuoja savo kaimo ar miestelio folkloro ansambliuose, o jų atliekami kūriniai sudaro tokių kolektyvų repertuaro pagrindą.

Didmiesčiuose dainynais naudojasi absoliučiai visi (100%) ansambliai. Pusė kolektyvų (55,5%) šalia dainynų naudojami įvairiuose archyvuose sukauptais garso įrašais bei ekspedicijų metu iš pateiktųjų surinkta medžiaga. Vilniaus ir Kauno folkloro ansambliuose, išskyrus kelis atvejus, pateiktųjų praktiškai nėra. Didelė dalis ansamblių atlieka įvairių Lietuvos regionų repertuarą, nes jų dalyviai yra kilę iš įvairių Lietuvos vietų. Kai kuriuose kolektyvuose stengiamasi, kad kiekvienas narys rengtųsi to regiono drabužiais, iš kurio jis yra kilęs. Dažnai jų etnokultūrinė savimonė jau nebeatspindi vieno konkretaus regiono – ji yra tapusi „bendralietuviška“.

Klaipėdoje tokios regioninės etnokultūrinės gyventojų įvairovės nėra. Šis didmiestis yra Žemaitijos (geografiškai artimiausio regiono) gyventojų traukos centras. Vienuose folkloriniuose ansambliuose žemaičiai aktyviai tęsia savo žemaitišką etnokultūrinę savimonę, kituose kartais dainuojamos lietuvininkų dainos ir atgaivinami kai kurie jų papročiai – taip prisimenami ir pagerbiami šiose žemėse gyvenę lietuvininkai. Dar kituose kolektyvuose, etnokultūros specialistams padedant, gilinamasi į lietuvininkų folklorą, naujai kuriama lietuvininkų etnokultūrinė savimonė. Klaipėdos miesto folklorinio ansamblio „Alka“ vadovė V. Morkūnienė pastebėjo, kad „Klaipėdos kolektyvų dėka atsirado penktasis regionas“⁴⁹. Būtent Klaipėdos folkloro ansamblių veiklos, puoselėjant lietuvininkų muzikinio folkloro tradicijas, dėka pagaliau buvo pastebėtas ir pripažintas greta Žemaitijos, Aukštaitijos, Dzūkijos ir Suvalkijos egzistuojantis penktasis Lietuvos etnografinis regionas – istorinis Mažosios Lietuvos ir Klaipėdos kraštas.

IŠVADOS

Klaipėdos kraštui praradus didžiąją dalį senųjų etninių gyventojų, artimiausi kaimynai – šiaurės ir pietų žemaičiai – atsinešė savą kultūrą, tradicijas ir dainas. Praktiškai visi šio krašto folkloro ansambliai pradžioje atliko žemaitišką repertuarą. 1991–2000 m. šio krašto folkloro kolektyvai susiskirstė į tris grupes: dalies folkloro ansamblių repertuaras ir koncertinė apranga taip ir liko žemaitiška, dalies papildė lietuvininkų folkloru, todėl ir repertuaras, ir apranga tapo mišrūs. Trečios grupės kolektyvai daugiausia atlieka tik Klaipėdos krašto lietuvininkų muzikinį repertuarą ir rengiasi šio krašto drabužiais.

Klaipėdos krašte dvasinio etnokultūros paveldo ir etnokultūrinės savimonės (at)kūrimo praktika yra išskirtinė: nelikus daugelio senųjų vietinių gyventojų, vietinės lietuvininkų etnomuzikinės tradicijos yra atkuriamos remiantis tik archyvuose išlikusia medžiaga ir dainynais. Penkiuose iš dešimties tyrinėtų Klaipėdos krašto kolektyvų dažniausiai žemaitiška dalyvių etnokultūrinė savimonė transformuojasi į teritorinę Klaipėdos krašto gyventojų – lietuvininkų. Kitų penkių šio krašto folkloro ansamblių nariai tęsia žemaičių etnomuzikines tradicijas ir išlaiko savo žemaitišką etnokultūrinę savimonę.

Gauta 2008 03 27
Parengta 2008 04 22

⁴⁸ R. Ambrazevičius, Folkloro ansamblių savitumai etnografiniuose regionuose, *Etninė kultūra*, Vilnius, 2001, p. 66–67.

⁴⁹ Respondentė V. M., *IIES*, b. 2290, l. 1.

AUŠRA ZABIELIENĖ

Klaipėda Region ethno-cultural heritage in modern folklore groups

Summary

The aim of the present work was to specify the features of local ethno-cultural identity continuity and development among members of the Klaipėda Region folklore groups in regard to changes of their musical repertoire and scenic outfit, revealing how changes of the musical repertoire influence the local ethno-cultural identity of group members. The situation of the Klaipėda Region folklore groups is specific as compared to the rest of Lithuania. These groups can choose one of the two: either to maintain and represent the Samogitian culture brought in after the World War II, or to concentrate on the local original ethno-musical culture of the Klaipėda Region. The Samogitian culture may be chosen because most of the present inhabitants of the Klaipėda Region are of Samogitian origin, whereas the original culture of the Klaipėda Region can be chosen because people live there.

After the Klaipėda Region lost most of its Lithuanian autochthons, their closest neighbours – the Northern and the Southern Samogitians – moved to the country bringing along their culture, traditions and songs.

It has been discovered that almost all folklore groups of the region had a Samogitian repertoire in the early days of their activities. During 1991–2000, under the influence of many factors, folklore groups of this region have fallen into the following three streams: some of the folklore groups preserved their Samogitian repertoire and scenic outfit; others have included folklore of Lithuania Minor, and thus their repertoires and costumes have become of mixed type. Folklore groups of the third type mostly concentrate on the original musical repertoire of the Klaipėda Region and wear corresponding folk costumes.

Presently, folklore groups tend to (re)create the local ethno-musical traditions of Lithuania Minor on the basis of the preserved archive materials and songbooks. In this way, the ethno-cultural identity of Lithuania Minor is being re-established as well. Important ethno-cultural identity transformations are on the way. In five out of ten folklore groups surveyed in the Klaipėda Region, traditional, usually Samogitian, ethno-cultural identity of the members is transforming into the territorial Klaipėda Region identity. Members of other five folklore groups surveyed in the Klaipėda Region continue their Samogitian ethno-musical tradition and maintain their Samogitian ethno-cultural identity.